

75 onns Banca Raiffeisen Surselva

A l'ultima radunanza generala da la banca giubilara han passa milli dals 7300 commembers assistì.

3

Christian Rathgeb sin turnea en ils ospitals

Quest onn vul il president da la regenza visitar tut ils ospitals grischuns. Cumenà ha el a Scuol.

9

südostschweiz

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via Sommerau 32, 7007 Cuirra, tel. 081 255 57 10, redacziun@laquotidiana.ch

Chasper Pult (schn.) ha tgnü la laudatio per Domenic Janett, chi ha survgni il Premi grischun da cultura d'ingon.

FOTO A. FILLI

Surdatta dal Premi grischun da cultura a Bravuogn

■ (anr/afi) Il Premi grischun da cultura d'ingon es gnü surdat d'incuort a Domenic Janett. La regenza til ha onurificà per sia ouvra da la vita sco musicist, dirigent, cumponist, arrandschader e magister da musica. Tenor la laudatio da Chasper Pult es la vita da Janett dedichada a la musica e quai in tuot sias expressiuns multifarias e: «El survain quist premi per sia ouvra da la vita, cun

la quala el ha inrichi la cultura ila regiun alpina e sur quels cunfins oura», ha dit il laudator. Martin Jäger, commember da la regenza, ha plünavant pudü surdar set premis da recugnuschentscha dotats cun 20 000 francs. Ot personas han pudü tour in consegn il Premi da promoziun dal chantun Grischun.

> PAGINA 10

Finamira cuminaivla, vias diversas

Dieta publica davart las estructuras e tematicas relevantas dal moviment rumantsch

DA MARTIN CABALZAR

■ La dieta publica organisada da la Lia Rumantscha ha demonstrà evidentamain la gronda eterogenitad e multifariadad da mainis che regia entaifer la Rumantschia. Cuminaivla è la finamira da mantegnair il rumantsch, divergentas èn cunzunt las vias per cuntanscher quai a moda efficienta. Bain exista in consens che las estructuras da la LR ston daventar pli simplas e transparentas, co quai duai succeder resta dentant avert. En scadin cas duai la posiziun da las trais uniuns regiunalas e cunzunt la diaspora rumantscha vegnir rinforzadas. Accentuà han ins era la necessitad da procurar per in'instanza d'observaziun ed intermediaziun en connex cun l'applicaziun dal rumantsch en vischnancas fusiunadas. Postulà vegn era d'installar ultra da las radunanzas da delegads ina dieta tematica da caracter programmatic. Cunzunt da la LR in agir pli activ e combattiva. A la confederaziun saja da suttamentter tant pli spert in catalog cun mesiras urgentas en favur dal ru-

Il parsura da la Lia Rumantscha Johannes Flury ed il referent Corsin Bisaz.

FOTO M. NUTT

mentsch, è vegni punctuà da pliras varts. Il parsura da la LR Johannes Flury e stà fitg satisfatg da la dieta che saja stada frequentada cunzunt

era da gliedud giuvna. Las discussiuns animadas hajan demonstrà che la Rumantschia na saja betg en agonia, mabain pli viscla e vitala che

mai. La dieta saja per la suprastanza uss ina buna directiva per agir.

> PAGINA 2

Ils affons dalla Bielorussia gaudan lur vacanzas en Surselva, vacanzas che rinforzan lur sistem d'immunitad.

FOTO S. ROTHMUND

Pli libers en Surselva

■ (anr/sr) Era 30 onns suenter la catastrofa atomara da Tschernobyl dils 26 d'avrel 1986 influenzescha la radioactivitad aunc adina la sanadad dils dus milliuns habitonts dalla regiun pertuccada. Perquei ha igl Agid da Tschernobyl Surselva era envidau uonn 22 affons da Dobrusch ella vischinonza da Tschernobyl da passentar quater jamnas vacanzas en Svizra. L'anr ha visitau ils affons duront in'excursiun al lag da Fontanivas sper Mustér. Las buobas ed ils buobs han gudiu cumplei-

namein ils giugs d'aua e da traversar il laghet culla puntera. Lur fatschas empauet pallidas tarlischan dil plascher. «En Surselva plai ei als affons, quei ei il pli impurtont. Els ein pli libers e semuentan era dapli ch'en Bielorussia. Ei vulan scuvierer tut e tuccher en tut», ha Valentina declarau. Ella ei ina dallas treis scolastas e translaturas che accumpognan ils affons duront lur segiurn da reconvalescenza.

> PAGINA 5

«Alvra» sa numna il nov tren

DA GION NUTEGN STGIER / ANR

■ A Tusaun è vegni battegià il nov tren da la Viafier retica cun il num «Alvra». Sis cumposiziuns ha la Viafier retica cumprà e las investiziuns per quels novs trens muntan a 124 milliuns francs. La davosa fin d'emna han gi lieu ils 1. Dis svizzers dal patrimoni mundial cultural da l'Unesco. Er la Viafier retica è sa participada a quella occurrenza e l'interess per quella è stà grond. Dapi il 2008 è la lingia da l'Alvra e dal Bernina part dal patrimoni mundial cultural da l'Unesco uschia che la Viafier retica profitescha fitg da quella onur. A chaschun da quels dis è vegni battegià il nov tren e quai cun il num «Alvra». La lingia da l'Alvra tutga tar ina da las grondas pedras da la Viafier retica e sin ina pedra duajan er cursar trens singulars sco il tren «Alvra», ha ditg Stefan Engler, il president dal cussegl d'administraziun da la Viafier retica. Cun il nov tren «Alvra» duai il viadi da Cuirra a San Murezzan daventar ina anc pli gronda aventura, ha ditg Renato Fasciati, il nov directur da la Viafier retica.

> PAGINA 11

Breil-Vuorz-Andiast

■ (anr/sr) Igl ei stau ina decisiun pèz a cup il venderdis sera a Vuorz, cun ina suletta vusch differenza ei il suveran sedecidius da sedrizzar encunter Breil e buc encunter Ilanz/Glion. Ad Andiast ei la decisiun stada pli clara, cun 65 encunter 15 vuschs ein els per la fusiun cun Breil. Cunzun dil sport d'unviern anora ei Breil-Vuorz-Andiast ina destinaziun enconuscenta e s'auda per dir aschia ensemen. Ussa vegn era la fusiun politica giavischada. Il venderdis ein Vuorz ed Andiast sedecidi per la direziun Breil e pro-

ximamein vegn in contract da fusiun elavurau. Fertion che Andiast ha detg claramain gie alla fusiun cun Breil han ils da Vuorz detg cun 105 encunter 102 vuschs gie ad ina moziun per la fusiun cun Breil. Cun 105 encunter 100 vuschs han els detg gie all'iniziativa per la fusiun cun Ilanz/Glion e la finfinala ha ei dau ina votaziun decisiva. Cun 105 encunter 104 vuschs – ina suletta vusch differenza – ei quella curdada ora en favur da Breil. Propi pèz a cup, mo sch'ins quenta ensemen las vuschs d'Andiast e Vuorz ei il resultat cun 170

encunter 119 per Breil in bionton pli clars. «Jeu sai mo esser cuntents cul resultat, era cun quel da Vuorz», ha Sievi Sgier, il president communal d'Andiast, declarau all'anr. Ei seigi stau ina decisiun pèz a cup, mo ella dretga direziun. «Nus quintavan cun in resultat stretg, mo ch'igl ei iu aschi filau ei da magunar», ha Guido Dietrich, il president communal da Vuorz, concediu. La direziun seigi dada e per la suprastanza seigi quei in'incumbensa dil pievel. Ussa seigi ei da mirar vinavon ed esser constructivs.

Vuorz ed Andiast vulan fusiunar cun Breil, igl ei probablamein denton aunc da quintar cun dabia opposiziun.

MAD

10024

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226 mail: abo@somedia.ch

Ils affons da Dobrusch han astgau visitar il mir da fermada dil lag da S. Maria sil Pass Lucmagn.

Aria frestga e cuolms – vacanzas da siemi

Igl Agid da Tschernobyl Surselva ha envidau 22 affons ad in segiurn da reconvalescenza

DA SUSI ROTHMUND / ANR

■ **Damaun semettan ils affons da Dobrusch ella vischinonza da Tschernobyl puspei sin via encunter casa. Suen-ter in segiurn da reconvalescenza da quater jamnas en Surselva ei lur sistem d'immunitad rinforzaus ed els han in sacados plein regals e bialas regurdientschas.** «Cheu plai ei a mi, ils cuolms ein fetg bials e l'aria ei aschi frestga», declara Svetlana alla redactura dall'anr. La buoba culs cavels blonds surri, ella dis-cuora russ, sia scolasta Valentina sa bein tudestg e translatescha. A Fontanivas/ Mustér gaudan la buobetta da diesch onns e 21 ulteriurs affons da Dobrusch e contuorn in pacific suentermiezdi. Els fan termagls cun l'aua e traversan il laghet culla puntera. Las buobas ed ils buobs – tuts empauet palids e plitost zaclins – par-tarlan, rian e traffican. Il mund para d'esser en uorden era, sch'els ein lunsch naven da lur patria, la Bielorussia. Sco els dian cun perschasiuni ei quei la tiara la pli bia-la dil mund, era sch'ei ha buca cuolms, tut ei plat e l'aria meins buna ch'en Surselva. Pils affons dad otg tochen 12 onns ei la Svizra la secund biala tiara ed els ein leds ch'igl Agid da Tschernobyl Surselva possi-bilitescha ad els da far cheu quater jam-nas vacanzas. Tuttina, a casa tuornan ei bugen. Svetlana lai in stel encrescher, gauda denton tut quei ch'ella sa e raquenta ch'ella seigi stada a pesca culla famiglia hospiton-ta. «Jeu hai perfin pigliau in pesch», selegra la pintga. Ella mondi bugen a scola, il pli bugen zambregi ella e fe-tsch lavurs manilas. Svetlana para d'esser ina buna scolara. Cun plascher raquenta ella dallas «olimpiadas» da scola nua ch'ei semesirien en plirs roms e disciplinas.

Affons disadvantages

Las scolastas decidan tgei affons che astgan vegnir en Svizra, mintgin astga vegnir mo ina ga. Ei vegnan ord familias socialmeins disadvantages che vivan sil-la tiara e vivan en gronds blocs ni semplas casettas, mo paucs han in'atna combra. En cumparegliazioni cullas pagas ein ils cuosts per habitar e viver detg aults aschia che la moda da viver ei sempli. Per regla lavuran bab e mumma. Il temps suenter scola passentan ils affons perquei savens persuls avon il computer e la televisiun. Activitads sportivas e communablas ordeifer la scola han perquei strusch liug. Biars carschi ein dependents digl alcohol. Perquei cusseggia Beat Erb era da buca dar

grondas summas da daners culs affons. Il prighel ch'ei vegni investau en alcohol ei gronds, plinavon pudess ei era esser humilitond pils geniturs che gudognan forsa mo 100 dollars al meins ed els vitgs dess quei scuidonza. Erb ei in dils fundatur digl Agid da Tschernobyl Surselva ed ensemen cun sia dunna ha el hospitaui biars onns affons dalla Bielorussia. Ussa che lur affons ein carschi hospiteschan ei mintgamai ina scolasta. «Sche las familias hospiton-tas drovan ina translatura ni schi-glioc agid mond el jeu mintgamai culla scolasta sin viseta», declara Erb. Duront las quater jamnas ch'els affons ein cheu fa el survetsch da transport. L'uniun organisescha e finanziaescha duront quater dis ad jamna il transport ed il program dil di. Las mesjamnas, las fins da jamna e firaus restan ils affons tier lur familias hospiton-tas. Pigl um da Flem ei siu engaschi ina caussa dil cor ed el viseta mintg'onni la Bielorussia ed in ni l'auter da «ses» affons. Magari porti el era daners, denton mai summas grondas. Cun 100 dollars sappien ei per exempel gia cumprar ina vaca.

Ei fa tema

La scolasta Valentina gudogna per exem-pel 200 dollars al meins. Sco ella di ton-scha quei per viver, vacanzas sa ella den-ton buca prestar. Valentina accumpogna gia per la sisavla ga ils affons en Svizra ed ella vegn mintgamai bugen. Per ella eis'ei ina cumbinaziun da vacanzas e lavur. Star cheu per adina less ella denton buca: «Mia patria ei la megliera.» Sco Erb ha preaver-tiv vegnan ils problems en connex culla catastrofa atomara da Tschernobyl buca pli tematisai en Bielorussia, ei vegni zup-pentau e minimisau – in tema da tabu. Era Erb vul buca dramatisar ni polemisar, fateg seigi denton ch'els habitonts dalla zona pertuccada daventien pli spert mal-sauns. Plidentond Valentina di ella mo: «Tschernobyl ei aunc adina in problem, aviartamein discurren nus denton buca pli surlunder. Atnamein fan ils carstgauns buca pli patratgs davart las conse-quenzas e quei ei era meglier aschia, ins sa gie far nuot encunter e sch'ins patratga vidlunder fa ei mo tema.»

Tuornan cuntents a casa

Ils affons da Dobrusch selegran da far vacanzas en Surselva ed els tuornan era bugen a casa. Malgrad ch'ei emprendan tu-destg en scola san ei mo enqual plaid e cheu han ei la pusseivladad d'emprender

empauet il lungatg. «A casa vegnan ils af-fons buca puppergnai e cheu gaudan ei tut quei ch'ei san e survegnan», di Erb ch'ei perschadius ch'in segiurn da quater jamnas ei sco in fin input che resta per ve-ta duronta. Biars hagian era vinavon con-tact cun lur familias hospiton-tas ed en-qualin viseti era ils affons en Bielorussia. «L'amicezia culla Svizra ei per els sco in ra-di da speranza, ei sentan ch'els ein buc emblidai e ch'enzatgi ei cheu per els», puntuescha Erb e manegia ch'il surrir che resti cu ei patratgien vid lur famiglia hospiton-ta ed il segiurn hagi aunc ditg ef-fects positivs. «Igl effect d'in surrir per la sanadad ei enorms», eis el perschadius e manegia: «Amicezia vala bia dapli che materialissem. La finfinala, tgei ei reh e tgei ei pauper? Adina fa la beinstonza bu-ca bein!» Sch'ei dessi in fomaz savessien ils habitonts da Dobrusch silmeins co survive, en Svizra per dabia buca tuts. Leu han numnadamein tuts in iert e senutreschan ton sco pusseivel ord l'atna produzioni.

Ulteriuras informaziuns anfleis vus silla pagina d'internet: www.th-surselva.ch

Tschernobyl

La catastrofa atomara da Tschernobyl dils 26 d'avrel 1986 influenzescha aunc adina la sanadad dils dus milli-uns habitonts dalla regiun pertucca-da. Carstgauns, animals, mo era la na-tira piteschan aunc oz dalla ferma ir-radiaziun. Ils affons ein pertuccai il pli fetg dalla radioactivitad. Els han in flei-vel sistem d'immunitad ed ein savens malsauns. Il cancer dalla glonda tiroi-da (Schilddrüsenkrebs) e la leuche-mia han priu tier a moda inquieton-ta. 80 pertschien dils affons en Bielo-russia piteschan da silmeins ina mal-sogna cronica sco pressium auta, dia-betes, malsogna dil cor ni dalla circu-laziun e problems d'immunitad. La maglia cunteng paucas vitaminas, ei contaminada cun radioactivitad e lai perquei anavos ses fastitgs tiels carstgauns. Igl alcoholissem ei in grond problem e fetg biars ein depen-dents.

Conto da donaziuns:
Banca Cantunala Grischuna, 7002 Cuera
Nr. da conto 70-216-5 / IBAN: CH98 0077 4155
3190 4980 0
Culla remarca: Agid da Tschernobyl Surselva

Valentina e Svetlana (da sen.) gaudan las quater jamnas en Svizra.

Tuts han cantau per gratular ad Anton che ha festivau siu natalezi.

Fatschas cuntentas grazia agl Agid da Tschernobyl Surselva.

Duront las quater jamnas en Surselva vegn il sistem d'immunitad dils affons rinforzaus.

Als hosps da Dobrusch plai ei en Svizra, oravontut ils cuolms e l'aria frestga fascineschan els.

FOTOS S. ROTHMUND